

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΑΛΗΘΕΙΑ

ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ

ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ ΚΑΤΑ ΠΑΡΑΣΚΕΥΗΝ

ΕΤΟΣ ΚΓ'.

ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ, 2 ΜΑΪΟΥ 1903

ΑΡΙΘ. 18

ΣΥΝΔΡΟΜΗ ΕΤΗΣΙΑ

καθ' ὅλον τὸ ὄθωμαν. κράτος μετζίτια ἀργ. . . . 5
διὰ τὸν κατώτερον κλῆρον καὶ τοὺς δημοδιδασκ. 3
ἐν τῷ ἐξωτερικῷ φράγκα χρυσᾷ 25

ΔΙΕΥΘΥΝΟΥΣΑ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

+ Ὁ Μητρ. Διδυμοτείχου ΦΙΛΑΡΕΤΟΣ (πρόεδρος)
+ Ὁ Μ. Πρωτοδύγκελλος ΚΑΛΛΙΝΙΚΟΣ (ταμίας)
+ Ὁ Ἀρχιεραρχιεπὶ τῆς Ἱ. Συνόδου ΓΕΝΝΑΔΙΟΣ

Ἡ συνδρομὴ προκαταβάλλεται ἀποστελλομένη πρὸς τὸν ταμίαν.

Ἐπίτιμος διευθυντὴς καὶ συντάκτης ὁ Μ. χαρτοφύλαξ καὶ χρονογράφος τῆς τοῦ Χρ. Μ. Ἐκκλησίας Μ. Ι. ΓΕΔΕΩΝ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Πλανῶντες καὶ πλανώμενοι — Ἐκκλησιαστικά χρονικά —
Μοναστηριακαὶ περιουσίαι ἐν Ἡπείρῳ ὑπὸ τοῦ πανερ. μητρο-
πολίτου Κασσανδρείας κ. Λεοντίου — Ἡ ἀπὸ τῆς Ἐσπερίας
τὴν Ἐσπερίαν διάδοσις τοῦ ἐκκλησιαστ. βυζαντινοῦ ρυθμοῦ
ὑπὸ τοῦ Μ. ρήτορος τῆς Ἐκκλησίας Ἱεροσολύμων κ. Α. Ε.
Κοπάση—Γνωμοδότησις ὑπὸ τοῦ κ. Μιλτ. Καραβοκυροῦ—
Δικαστικά ἀγγελίαι—Παραρτήματα «Εὐαγγελικὰ διδάγματα
καὶ αὐτοχαρακτήρ τοῦ προτεσταντισμοῦ».

ΠΛΑΝΩΝΤΕΣ ΚΑΙ ΠΛΑΝΩΜΕΝΟΙ

Ὁ ἐπιστέλλων συνήθως ἐκ Κωνσταντινουπό-
λεως εἰς τὴν τεργεσταίαν «Νέαν Ἠμέραν» ἐν
ἀνταποκρίσει αὐτοῦ, καταχωρισθεῖση ἐν τῷ ὑπὸ
ἡμερομηνίαν 26 ἀπριλίου τελευταίῳ φύλλῳ αὐ-
τῆς, λόγον ποιούμενος περὶ τῆς ἀπαντήσεως τῆς
ρωσικῆς Συνόδου εἰς τὴν τελευταίαν πατριαρ-
χικὴν καὶ συνοδικὴν ἐγκύκλιον, τὴν πρὸς τὰς
αὐτοκεφάλους Ἐκκλησίας ἀπευθυνθεῖσαν, ἐκδο-
θεῖσαν δ' ἐν τῷ φύλλῳ τῆς 4 ἀπριλίου τῆς «Ἐκ-
κλησιαστικῆς Ἀληθείας», γράφει, ὅτι, καθὰ
«ἀρμοδίως διαβεβαιοῦται», ἐν τῇ εἰρημένῃ ἀπαν-
τήσῃ χαρακτηρίζεται δὴθεν «ἄκαιρος» ἡ θίξις
τῶν προβαλλομένων εἰς κοινὴν μελέτην γενικοῦ
ἐνδιαφέροντος ἐκκλησιαστικῶν ζητημάτων, οἰο-
νεὶ δὲ πρὸς πιστοποίησιν τῆς «ἀρμοδίας» γενο-
μένης αὐτῷ, ὡς λέγει, «διαβεβαιώσεως», ση-
μειοῖ, ὅτι ἐν τῇ ρηθείσῃ ἀπαντήσῃ ἀπεριφράστως
ἐκφέρεται ἡ γνώμη «μὴ τί γε ἐπικαιρόν ἐστι σκέ-

ψασθαι τὴν ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν περὶ τῶν ἐν
τοῖς ἑαυτοῖς κόλποις ἀπὸ τῶν καιρῶν ἐπιγενο-
μένων ρηγμάτων», ὑπαινισσομένου τοῦ βουλγα-
ρικοῦ σχίσματος, δίδων οὕτω διὰ τῆς ἐν εἰσαγω-
γικοῖς παραθέσεως τῶν ὡς ἀνωτέρω λέξεων, νὰ
ἐννοήσῃ ὁ ἀναγνώστης, ὅτι αὗται εἰσὶν αὐτολε-
ξεὶ δὴθεν εἰλημμέναι ἐξ αὐτοῦ τοῦ κειμένου τῆς
ἀπαντήσεως. Χωρὶς νὰ σχολιάσωμεν τὴν πρόθε-
σιν μεθ' ἧς ὁ ἐπιστέλλων ἐσπευσε νὰ χαρακτη-
ρίσῃ ὡς ἀνωτέρω ἐχαρακτήρισεν τὸ πνεῦμα τὸ
διέπον τὴν ἐν λόγῳ ἀπάντησιν, ἥτις πρόθεσις
καταφανὴς ἐστὶ καὶ ἐκ τῶν λοιπῶν γραφομένων
αὐτοῦ, εἴμεθα εἰς θέσιν νὰ βεβαιώσωμεν αὐτὸν,
ὅτι ἡ «ἀρμοδία» ὡς λέγει, δοθεῖσα αὐτῷ
«διαβεβαιώσις» περὶ τοῦ πνεύματος τῆς ἀπαν-
τήσεως ἐστὶν ἡκιστα ἀκριβὴς, οὐ μὴν δ' ἀλλὰ καὶ
ἐναντία κατ' οὐσίαν πρὸς τὸ διῆκον διὰ τῆς ἐν
λόγῳ ἀπαντήσεως πνεῦμα, πνεῦμα ἀκραιφνοῦς
ἐνδιαφέροντος ὑπὲρ τῶν προβαλλομένων σπου-
δαίων μελετημάτων· ἰδιαίτερος δ' ὅσον ἀφορᾷ
τὰς ἐν εἰσαγωγικοῖς ὑπ' αὐτοῦ τεθείσας λέξεις,
αὗται οὐδαμοῦ τοῦ ἐν λόγῳ ἐγγράφου ἀπαντῶ-
σιν, καθὼς ἐτέθησαν, ὡς περὶ τούτου θέλει
πεισθῆ πᾶς τις, ὅταν προσεχῶς καταχωρισθῇ ἐν
τῷ ἡμετέρῳ φύλλῳ αὐτοῦσιος ἡ ἐν λόγῳ ἀπάν-
τησις. Τὸ πάθημα βεβαίως τοῦ ἐκ Κωνσταντι-
νουπόλεως ἀνταποκριτοῦ, ἐπαναπανομένου ἐν
τῇ ιδέᾳ, ὅτι ἀρμοδίως καὶ ἀκριβῶς ἐπληροφορή-
θη καὶ συνεπῶς μετὰ δογματικοῦ ὕψους ἀπο-
φαινομένου, ἐνέχει τι τὸ ἀστεῖον, ἵνα μὴ τι

πλείον εἶπωμεν. Ἀλλ' ἐρωτῶμεν, εἴνε ἄρα γε τοῦτο ἀπλοῦν ἐλάττωμα μνήμης εἴτε ἀπὸ μέρους τοῦ «ἀρμοδίως διαβεβαιώσαντος» εἴτε ἀπὸ μέρους τοῦ «ἀρμοδίως» διαβεβαιωθέντος; Ὅπως ποτ' ἂν ᾗ, εἴνε ἀξιοσημείωτον τὸ πῶς ἐννοοῦσιν τινες παρ' ἡμῖν τὸ καθῆκον τοῦ διαφωτίζεσθαι καὶ διαφωτίζειν, καὶ δεῖ προκειμένου περὶ ζητημάτων τηλικαύτης σπουδαιότητος.

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ

Ἱερὰ Σύνοδος.—Τῇ δευτέρᾳ ἀφίκετο εἰς βασιλεύουσαν ὁ ἐκ τῶν νέων συνοδικῶν σεβασμ. μητροπολίτης Βελεγράδων κ. Βασίλειος, ὃς ἤδη μετέσχε τῆς συνοδικῆς συνεδρίας τῆς τρίτης, προσαγορευθεὶς καταλλήλως ὑπὸ τοῦ παναγιωτάτου οἰκουμενικοῦ πατριάρχου καὶ ἀπαντήσας τὰ δέοντα.

Μητρόπολις Κυζίκου.—Ἀποφάσει συνοδικῇ, ληφθεῖσιν ἐν τῇ χθесινῇ συνεδρίᾳ, ὁ ἐκ τῶν σεβασμ. συνοδικῶν μητροπολίτης Εἰάνθης κ. Ἰωακείμ μεταβαίνει εἰς Ἀρτάκην καὶ Πέραμον ἐξαρχικῶς χάριν τοῦ ὑφισταμένου ζητήματος τῆς ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Κυζίκου ἐνοριακῆς μονῆς τῆς Φανερωμένης.

Μητρόπολις Σμύρνης.—Κριθείσης ὑπὸ τῆς ἱερᾶς Συνόδου ἀναγκαίως τῆς ἐκ τῆς πόλεως Σμύρνης ἀπομακρύνσεως τοῦ θεοφιλ. ἐπισκόπου Μοσχοννησίων κ. Νεοφύτου, ἀρχιερατικοῦ αὐτόθι ἐπιτρόπου διατελοῦντος, ὁ σεβασμ. μητροπολίτης Σμύρνης κ. Βασίλειος διέταξεν αὐτὸν ν' ἀπέλθῃ ἐκ Σμύρνης, ἀνήγγειλε δὲ τῇ Ἐκκλησίᾳ ὅτι ὡς ἀντικαταστάτην ὑποδεικνύει τὸν ἐν Μ.Ρεύματι ἀρχιερατικὸν προϊστάμενον θεοφιλ. ἐπίσκοπον Κλαυδίουπόλεως κ. Μιχαήλ.

Μητρόπολις Ἐρσεκίου.—Τὸ ἐκκλησιαστικὸν συμβούλιον τῆς μητροπόλεως Ἐρσεκίου τηλεγραφικῶς ὑπέβαλε τῇ Ἐκκλησίᾳ τὰς εὐχαριστίας τῶν κατοίκων τῆς ἐπαρχίας ἐπὶ τῇ ἐκλογῇ τοῦ νέου μητροπολίτου Ἐρσεκίου κ. Πέτρου Ζίμονιτς. —Τηλεγραφικῶς νύχαρίσθησε τῇ Ἐκκλησίᾳ ἐπὶ τῇ ἐκλογῇ ταύτῃ καὶ ὁ πανιερώτατος μητροπολίτης Βόσνης κ. Νικόλαος.

Εὐσεβὴς δωρεά.—Ἐπιστάσις τοῦ ἐν Μόσχα πανοσιολογ. ἡγουμένου τοῦ ἡμετέρου πατριαρχικοῦ μετοχίου τοῦ ἁγίου Σεργίου κ. Ἰακώβου Βατοπεδινού, κατασκευασθεῖσα ἐδωρήθη τῷ

σεπτῷ πατριαρχικῷ ναῷ πυξὶς ἀργυρᾷ ἐπίχρυσος, προωρισμένη πρὸς ἐναπόθεσιν ἐν αὐτῇ μέρους ἐκ τοῦ ἱεροῦ λειψάνου τοῦ ἁγίου ἀποστόλου Ἀνδρέου τοῦ πρωτοκλήτου, ὁ πλουτεῖ ὁ πατριαρχικὸς ναός. Ἡ πρὸς τὴν κατασκευὴν τῆς πυξίδος δαπάνη κατεβλήθη προθύμως ὑπὸ τῶν ἐν Μόσχᾳ πανοσιολ. ἀγιορειτῶν πατέρων κκ. Γερασίμου ἱερομονάχου Ἰδνρίτου καὶ Βασιλείου διακόνου Βατοπεδινού, πρὸς οὓς ἐξεφράσθησαν ὑπὸ τῆς Α. Θ. Π. τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου εὐχαριστίαι διὰ τοῦ πανοσιολ. κ. Ἰακώβου Βατοπεδινού.

Ἐνοριακαὶ ἐκλογαί.—Κατὰ τὴν σημερινὴν διοικητικὴν τοῦ Δ. Ἐθν. Μ. Συμβουλίου συνεδρίαν ἐπεκυρώθησαν αἱ κατὰ τὸν λήξαντα μῆνα διεξαχθεῖσαι ἐκλογαὶ τῶν ἐπιτροπῶν καὶ τῆς ἐφορίας τῆς ἐν Σταυροδρομίᾳ ὀρθοδόξου κοινότητος—διωρίσθη ἐξ ὀφθικίου νέα ἐπιτροπὴ τοῦ ἐν Ταταούλοις ἱεροῦ ναοῦ τοῦ ἁγίου Δημητρίου—διωρίσθη ἐφορία τοῦ ἐν Ψαμαθίᾳ παρθεναγωγείου—συνεπληρώθη ἡ ἐπιτροπὴ τοῦ ἱεροῦ ναοῦ τοῦ ἁγίου Μηνᾶ (Ψαμαθία) προστεθέντων δύο ἔτι μελῶν.

Ὀνομαστικαὶ ἐορταί.—Τῇ παρασκευῇ, 25 λήξαντος ἀπριλίου, μνήμη τοῦ ἁγίου ἀποστόλου καὶ εὐαγγελιστοῦ Μάρκου, τὴν ὀνομαστικὴν ἐορτὴν αὐτοῦ ἄγιος τοῦ ἐκ τῶν γραμματέων τοῦ πατριαρχικοῦ γραφείου κ. Μ. Βασιλείου, ἡρμήνευσεν αὐτῷ τὰς συγχαρητικὰς εὐχὰς τῆς Α. Θ. Π. τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου ὁ ἱερολ. τριτεύων κ. Βενιαμίν.

Πατριαρχικαὶ προσδρόμεις.—Ἐντολῇ τῆς Α. Θ. Π. ὁ Μ. ἀρχιδιάκονος κ. Λαυρέντιος ἐπισκεψάμενος τῇ δευτέρᾳ τὸν διευθυντὴν τῶν τροχιδορῶν κ. Περικάρην διηρμήνευσε τὰ πατριαρχικὰ συλλυπητήρια ἐπὶ τῷ θανάτῳ τῆς μητρὸς αὐτοῦ. —Τὰς ἀρμοδίας τῇ περιστάσει προσήρσεις καὶ εὐχὰς τοῦ παναγιωτάτου οἰκουμενικοῦ πατριάρχου διηρμήνευσεν ὁ ἱερολογ. πατριάρχ. διάκονος καὶ γραμματεὺς κ. Ἱερόθεος Ἀνθουλίδης, τῇ προχθὲς τετάρτῃ, τῷ ἐκ τῶν ἀνωτέρων ὑπαλλήλων τοῦ Δημοσίου Ὁθωμαν. Χρέους ἐνδοξ. Δημητρίῳ Μακρίδῃ βέη ἐπὶ τῷ γάμῳ αὐτοῦ μετὰ τῆς δεσποινίδος Ἐλένης Κωνσταντίνου, καὶ τῇ οἰκογενείᾳ τοῦ Εἰ. Νικολάου Σγουρίδου ἐφέντη, διευθυντοῦ τοῦ ἐν τῷ Ὑπουργείῳ τῶν ἐξωτερικῶν ἐμπορικῶν τμήματος, ἐπὶ τῷ θανάτῳ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ Ἀθανασίου Σγουρίδου. —Χθὲς δὲ ἐκ μέρους τῆς Α. Θ. Π. ὁ ἐλλόγιμος κ. Χρῆστος Παπαϊωάννου, γραμματεὺς τοῦ πατριαρχικοῦ γραφείου, διηρμήνευσε τὰς πατριαρχικὰς εὐχὰς τῇ ἐκ Ρώμης προερχομένῃ καὶ μεταβαινούσῃ εἰς Ρωσσίαν εὐλαβεστάτῃ μοναχῇ κ. Ἀννῇ, ἡγουμένῃ τῆς ἐν τῷ κυβερνείῳ Βαρσοβίας πρωτοβαθμίου γυναικείας μονῆς τοῦ Σωτῆρος Βίροβσκ.

Μουσική.—Τῷ παρ' ἡμῶν Ἐκκλησιαστικῷ Μουσικῷ Συλλόγῳ ἐδωρήθησαν ὑπὸ τῆς ἐν Μασσαλίᾳ εὐγενεστάτης κ. Χαρικλείας Στεφ. Ζαφειροπούλου φρ. χρυσᾷ διακόσια καὶ ὑπὸ τοῦ ἐν Ἀθήναις κ. Δ. Βικέλα τρεῖς λίραι ὀθωμανικαί.

Ἐπισκέψεις. — Χθὲς ἐπεσκέψαντο τὴν Α. Θ. Π. τὸν οἰκουμένικόν πατριάρχην οἱ ἐρίτιμοι ὁμογενεῖς τραπεζίται καὶ Λεωνίδα Ζαρίφης καὶ Θεόδωρος Μαυρογορδῆτος καὶ σήμερον ὁ γνωστὸς τοῖς ὁμογενεῖσι ῥώσος συγγραφεὺς καὶ δημοσιογράφος κ. Ν. Δουρνάδω, ἄλλοτε ἐκδότης τῆς ἐν Μόσχῃ «Βεστνικ» (Ἀνατολῆς).

— **Μνημόδυνον Νικολάου Θ. Σουλλίδου.** — Τελουμένου τῇ προσεχεῖ κυριακῇ ἐν τῷ πατριαρχικῷ ναῷ μνημοσύνου τοῦ μακαρίτου Νικολάου Θ. Σουλλίδου, τὸ Δ. Ἐθν. Μ. Συμβούλιον ἐνέκρινε σήμερον νὰ χορηγηθῶσιν ὑπὸ τοῦ ἐθνικοῦ ταμείου γρόσια πενταχόσια τῇ ἐπὶ τοῦ μνημοσύνου ἐπιτροπῇ. Τὴν ἐπιτροπὴν ταύτην ἀποτελοῦσιν οἱ κκ. Δημ. Νικολαΐδης, ἐκδότης καὶ διευθυντὴς τῆς «Κωνσταντινουπόλεως», Ἰ. Πολυζῆτης, Ἀβρ. Γ. Βαπορίδης καὶ Ἀλέξ. Μαλατόπουλος.

Διάλεξις ἐπὶ τῇ τεσσαρακοστῇ. — Ὑπὸ τὸν τίτλον τοῦτον ἡ γνωστὴ ῥωσὶς λογία καὶ συγγραφεὺς κ. Σοφία Μπακούνην ἐξέθηκε γαλλιστὶ ἐν τῷ ἐνταῦθα ἀγγλογαλλικῷ συναδέλφῳ *Moniteur Oriental* ὑπὸ ἡμερομηνίαν 13]26 μαρτίου παρελθόντος δύο ἐνθουσιώδη ἄρθρα, ἐν οἷς ἐξαίρουσα τὰς ποιητικὰς καλλονας καὶ τὰ βιβλικά συναισθήματα, ἐξ ὧν βρῖθουσιν αἱ ἱερὰ ἀκολουθίαι καὶ τελεταὶ τῆς Μ. Τεσσαρακοστῆς ἐν τῇ ὁρθόδοξῃ Ἐκκλησίᾳ, ὅταν αὐταὶ ἐπιτελῶνται ὡς δεῖ, ἐπιτιμᾷ σφοδρότατα τὸν γνωστὸν συγγραφεὰ Λ. Τολστόϊ, ὅστις ἐν τοῖς μυθιστορήμασιν αὐτοῦ καὶ ἰδίως ἐν τῇ «Ἀναστάσει» καθὼς καὶ ἀπὸ τῶν στηλῶν τῆς ἐν Γενεύῃ ἐκδιδόμενης «*Libre Pensee*» ἐκφυλίζει καὶ περιφρονεῖ πάντα τὰ ἱερὰ θρησκευτικὰ αἰσθήματα καὶ παρὰδόσεις τῶν ὁρθόδοξων λαῶν καὶ πρὸ πάντων πᾶν ὅ,τι ἀπετέλεσαν ἐπὶ 900 ἔτη τὴν δύναμιν καὶ τὴν δόξαν τοῦ ῥωσικοῦ λαοῦ ἐπιλανθάνομενος ὅτι αἰεὶ ἀλαζόνες καὶ ἄφρονες ἔκεῖνοι, οἵτινες, καθὼς ὁ Τολστόϊ πειρῶνται νὰ ἀρνηθῶσι, δυσφημῶσι καὶ ἐξοντώσῃσι πᾶν ὅ,τι ἕτεροι σοφώτεροι αὐτῶν ἐπίστευσαν, ἐσεβάσθησαν καὶ ἱδρυσαν καὶ οἱ πᾶς λαὸς παύων νὰ πιστεύῃ παύει καὶ νὰ μεγαλύνῃται».

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΑΡΟΥΤΗΣ

Μετὰ θλίψεως ἀγγέλλομεν τὸν ἄωρον θάνατον τοῦ διευθυντοῦ τοῦ ἐν τοῖς Πατριαρχείοις γραφείου τῶν ἀγοραπωλησιῶν Ἰωάννου Βαρούτη. Γεννηθεὶς ἐν Χρυσόπολει κατ' ἀπρίλιον τοῦ 1854, δεκαεξαετῆς εἰσῆλθεν εἰς τὸ γραφεῖον τῶν δαβατηρίων, μετὰ ζήλου δ' ὑπερηρέτησεν εἰκοσιτρία ἔτη ἐν αὐτῷ, διωρίσθη τῇ 15 ἰουλίου τοῦ ἔτους 1893 διευθυντὴς τοῦ γραφείου τῶν ἀγορῶν καὶ πωλήσεων, εἰσδύσας εἰς πολλὰς ἐν τῇ ἐργασίᾳ ταύτῃ λεπτομερεῖας καὶ χρήσιμος τοῖς συμφέρουσι τοῦ ἐθνικοῦ ταμείου γενόμενος. Πρὸς φίλους καὶ συνεργάτας ἐν ἀγάπῃ καὶ ἐκτιμῇ διέχων ἀντηγαπᾶτο παρὰ πάντων, χρηστοῦ ὑπαλλήλου μνήμην καταλείπων. Ἡ κηδεία αὐτοῦ, κατ' ἀπόφασιν ληφθεῖσιν ἐν τῇ σημερινῇ τοῦ Δ. Ε. Μ. Συμβουλίου συνεδρίᾳ γενήσεται δαπάνῃ τοῦ ἐθνικοῦ ταμείου.

ΜΟΝΑΣΤΗΡΙΑΚΑΙ ΠΕΡΙΟΥΣΙΑΙ ΕΝ ΗΠΕΙΡῶ*

Β'.

Ἀπὸ τῶν κορυφῶν τῆς Πίνδου, ἐξ ἧς πηγάζουσιν οἱ δύο μεγάλοι ποταμοὶ τῆς ἡπειρώτιδος γῆς, Ἀραχθὸς καὶ Ἄψος, ρέοντες ὁ μὲν πρῶτος πρὸς δυσμὰς, ὁ δὲ δεύτερος πρὸς βορρᾶν, μέχρι τῶν ἐκβολῶν αὐτῶν χεόμενοι εἰς τὸ Ἰόνιον πέλαγος καὶ καθιστῶντες αὐτὴν, ὡς ἐν παραλληλογράμμῳ, κατωχυρωμένην γῆν, ἧς ὁλόκληρος ἡ δυσμικὴ πλευρὰ καταφιλεῖται ὑπὸ τῆς γαλανῆς ἰονικῆς θαλάσσης, ἐγκλείονται ἐξ ὁλόκληροι ἐκκλησιαστικαὶ μητροπολιτικαὶ περιφέρειαι ἢ ἐπαρχίαι. Ἐν ταῖς ἐπαρχίαις ταύταις ἐμπεριείχοντο κατὰ τὰς ἀρχὰς τῆς διεκλυθείας δεκάτης ἐννάτης ἑκατονταετηρίδος ὑπὲρ τὰ ἑκατὸν καὶ πενήκοντα μοναστήρια, ἐξ ὧν τὰ ἐξήκοντα καὶ πλέον ἠρίθμει ἡ μητρόπολις Ἰωαννίνων, τὰ ἐπόμενα ἐν τῇ περιοχῇ τῶν Κουρέντων τὰ τῆς Ἐλεούσης, τοῦ Σωτήρος, τοῦ Ντίλιου, τοῦ Σπανοῦ, τοῦ προφήτου Ἠλίου, τοῦ Παντελεήμονος, τοῦ Ἀγίου Ἰωάννου (ἅπαντα ταῦτα ἐν τῇ νήσῳ), τῆς Σαντοβίτζης, τῆς Λυκοστάνης, τῶν Πατέρων, τοῦ προφήτου Ἠλίου, τοῦ Μπιστζουνίου καὶ τῆς Ντουβλᾶς ἐν τῇ περιοχῇ τῆς Τζαρακοβίστας, τὰ τῆς Δουρούτης, τοῦ Ἀγίου Γεωργίου, τῆς Ἀγίας Παρασκευῆς, τῆς Παναγίας τῶν Εἰσοδίων, τοῦ Ῥωμανοῦ, τῶν Μεσσιανῶν, τῆς Γόσκεινης, τῆς Καταμάχης καὶ τῆς Βαλανιδέας — ἐν τῇ τοῦ Ζαγορίου, τὰ τῆς Δουραχάνης, τοῦ Λυκοτριχίου, τῶν Λιγκιάδων ἢ τοῦ Βησσαρίωνος, τοῦ Ἀσπραγγέλου, τῆς Στούπαινας, τῆς Εὐαγγελιστρίας, τῆς Ἀγίας Παρασκευῆς, τοῦ Ρογκοβοῦ, τῆς Ἀγίας Παρασκευῆς, τοῦ Σκαμνελίου, τοῦ Ἀγίου Νικολάου, τοῦ Κυπριανοῦ, τῆς Κοιμήσεως εἰς Μακρύνου, τῆς Βουτζᾶς (κτίσμα τοῦ Κωνσταντίνου τοῦ Πωγωνάτου), τῶν Φραγκάδων, τοῦ Μονοδενδρίου¹, τοῦ Καλωτᾶ, τοῦ Δομπρύνου καὶ τῆς

* συνέχεια ἀπὸ σελ. 209—211.

1. Παναγιώτου Ἀραβαντινοῦ ἹΧρονογρ. Ἡπειρ. τόμ. Β', σελ. 234. Ἐνταῦθα ἱδρύται μονὴ γυναικεία, μοναδικὴ εἰς τὸ εἶδος αὐτῆς διὰ τὸ σεμνόβιον τῶν παρθένων ἢ χηρῶν, ὅσαι εὕρηνται ἐν αὐτῇ. Εὐτυχῶς, ἡ σωφροσύνη τῶν ἐνασκουμένων καὶ ἡ πτωχεία, διότι ἐργάζονται ταῖς ἰδίαις χερσὶν αἱ φρόνιμοι αὗται μοναχᾶι, ἀπεσώθησαν τὰς δυσσεβεῖς διαθέσεις τῶν κατὰ καιροὺς λεγομένων ἰσχυρῶν καὶ διεσώθη ἐκ τοῦ σάλου τῶν βουλιμιώντων, τιμᾶται δὲ ἡ μονὴ αὕτη εἰς μνήμην τῆς ἀθλοφόρου καὶ ὁσιομάρτυρος Παρασκευῆς.

κάτω Τσουντίλας· ἐν τῇ τοῦ Μαλακασίου καὶ Τζουμέρκων τὰ τοῦ Διχουνίου, τῆς Πλέσσας, τῶν Σχοριτζιανῶν, τῆς Βίλτζινας, τοῦ Πάτερον, τῆς Κατζικᾶς, τοῦ Ματζουκίου, τῶν Χαλασμάτων, τοῦ Βουργαλερίου, τῆς Σπηλαιώτισσας, τῆς Χόσειτζης, τῆς Τσούκας, τῆς Καστρίτσας, τοῦ Ὁρους (τῆς Γούρας), τῆς Χρυσοβίτσας, τοῦ Μιλιδίου, τῶν Μελισσοουργῶν, τοῦ Παλαίου χωρίου, τῆς Κράψης καὶ τῆς Ἡλιοκάλης.

Πανταχοῦ ἐν ταῖς μοναῖς ταύταις ὡς καὶ ἐν ταῖς τῶν ἄλλων ἐπαρχιῶν — καὶ ὧν μὴ μαθόντες τὰ ὀνόματα ἄτινα πολλαχόθεν ἐζητήσαμεν δὲν ἀναγράφομεν ὧδε ταῦτα — πανταχοῦ λέγομεν διεβίου κληρικοὶ σεμνόβιοι καὶ ἀπηλλαγμένοι παντὸς ἠθικοῦ ρύπου· αἱ μοναὶ αὗται εἴτε ἐν ταῖς περιφερείαις τῶν ὀρθοδόξων χωρίων διετέλουν, εἴτε ἐν ταῖς τῶν ἑτεροδόξων, διὰ πολλῆς περιεβάλλοντο στοργῆς, τιμῆς τε καὶ ἀγάπης, καὶ τὰ βακουφικά, ὡς ὠνομάζοντο ἐπιτοπίως, ἤγουν ἱερὰ κτήματα τῶν μονῶν, εἴτε ἔμψυχα εἴτε ἄψυχα, μετὰ φόβον ἐτήρουν καὶ περιέθαλπον οἱ περίοικοι, διότι ἡ ζημία ἢ ἡ κακοπραγία ἐνὸς τούτων ἐθεωρεῖτο βεβήλωσις τοῦ θεοῦ².

Ἡπειρωτικῶν μονῶν ἦσαν καὶ ἐλέγοντο κτήματα αἱ πλούσιαι ἐκεῖναι **μουδῖαι** τῆς Μολδαβίας καὶ τῆς Βλαχίας — ἡ σημερινῆς Ρουμανίας, μετόχια ἢ ἐξαρτήματα ἄλλως καλούμενα καὶ ὑπαγόμενα ὑπὸ τὴν ἄμεσον διακυβέρνησιν τῶν κυριάρχων μονῶν, ἀνήκοντα εἰς τε τὴν ἐκλιποῦσαν ἡπειρωτικὴν μητρόπολιν Πωγωνιανῆς καὶ εἰς τὴν τῶν Ἰωαννίνων καὶ Δρυϊνουπόλεως κτλ. ἐξ ὧν ἐκκλησιαστικῶν κτημάτων ὑπὲρ τὰς 25 χιλ. ὁλλανδικῶν φλωρίων ἢ 13 περίπου χιλιάδων λιρῶν ὁθωμ. σημερινῶν ἐστέλλοντο

2. Ἐν τῇ ἱερᾷ μητροπόλει Παρχαμυθίας κατὰ τὴν παραλίαν τοῦ Ἰονίου πελάγους καὶ πλησίον λιμένος, οὐ πολὺ ἀπέχοντος τῶν ἀρχαίων Συβότων, κεῖται ἡ κώμη Ἀρπίτζα. Εἰς τὰ κράσπεδα τῆς κώμης ταύτης, κατοικουμένης ὑπὸ 200 οἰκογενειῶν ὀθωμανικῶν καὶ 15 χριστιανικῶν, ἴδρυται ἡ ἱερὰ μονὴ τοῦ Ἀγίου Ἀθανασίου ἐπιλεγομένη Ἰστιπούση. Τὴν μονὴν ταύτην, λειτουργουμένην ὑπὸ ὀρθοδόξου ἱερέως, ἐπιτροπεύουσιν οἱ ὀθωμανοὶ Μερσὶν-ἁγᾶς Τσάνος καὶ ἡ οἰκογένεια αὐτοῦ, καὶ εἰς οὗ τὴν διαχείρισιν καὶ προστασίαν εὐρηνται ἢ τε κινητῇ καὶ ἀκίνητος περιουσία τῆς μονῆς. Πόσης τιμῆς καὶ ὑπ' ἀλήψεως καὶ προφυλάξεως ἀπολαμβάνει ἡ μονὴ ὁμολογησάτωσαν οἱ εἰδότες καὶ παρατιθέσθωσαν ταύτην ὡς δείγμα πρὸς ἄλλας περιβαλλομένας ἢ συνορευούσας ὑπὸ ὀρθοδόξων χριστιανῶν, ὡς πρότυπον δὲ ἐπιτρόπων καὶ διαχειριστῶν ὀρθοδόξων προτεθείσθω ὁ ὀθωμανὸς ἁγᾶς, καὶ πολλῶν ἴσως ἡγουμένων.

εἰς τὴν Ἡπειρον ἐλεύθερα εἰσοδήματα, δαπανώμενα ὑπὲρ τῶν ἱερῶν μονῶν καὶ τῶν ἀδικηθέντων ὑπὸ τῆς τύχης ἢ φύσεως ἢ ἄλλως πως παθόντων, καὶ κατὰ τὰς διατάξεις τῶν ἀειμνήστων διαθετῶν, οἷα λ. χ. εἰς μισθοὺς ἱατρῶν, φαρμάκων, προικοδοτήσεις κορῶν ἀπόρων καὶ συντήρησιν ἐπιμελῶν σπουδαστῶν, καὶ περὶ τῆς λυσιτελοῦς ἢ μὴ διανομῆς τῶν ὀποίων οὐκ ἔστιν ἡμέτερον ἔργον ὧδε ἐκθεῖναι, διότι αὐτὸ τοῦτο προὔκαλεσε τὴν πανολεθρίαν τῶν μοναστηρίων, καὶ τῶν τέως ἐν πλούτῳ καὶ εὐμαρίᾳ πλεόντων καὶ τιθηνουμένων ἐξ αὐτῶν — κληρικῶν τε καὶ λαϊκῶν — τῶν μόλις ἔκτοτε ἀποζώντων ἐκ τῆς ἐργασίας καὶ τῶν φοβερῶν κόπων, μεταστραφέντων μετ' ἀστραπιαίας ταχύτητος καὶ μεταπεσόντων εἰς πενόμενα καὶ αὐτὸ τοῦτο κατεστραμμένα. Καὶ ὅμως τὸ κοκὸν ἐν τούτοις ἡδύνατο νὰ περιορισθῇ ἂν μὴ καὶ νὰ προληφθῇ· ἀλλ' ἀτυχῶς ἡ γυνώδης ὀρεξίς τῶν δυναμένων ἐκ τῆς θέσεώς των νὰ ἐπιδράσωσιν εὐεργετικῶς ἐπ' αὐτῶν, περιήγαγεν ἀπάσας τὰς τε ὡς εἴρηται πλουσίας μονὰς καὶ τὰς μὴ τοιαύτας εἰς τὴν ἀποσύνθεσιν καὶ καταστροφὴν, καὶ φθίνοντος ἤδη τοῦ ΙΘ' αἰῶνος, ἐκ τῶν ἀφνειῶν καὶ πλουσιῶν ἐκείνων μοναστηρίων, ἅπερ παρέδωκεν ὁ ΙΗ' αἰὼν ὡς κληρονομίαν τιμαλφῇ εἰς τὸν διαδεχόμενον αὐτὸν ΙΘ', οὗτος παρέδωκε τῷ Κ' ἐρείπια! ἐρείπια! καὶ πάλιν ἐρείπια!! Οὐδὲ κἂν ὑψώθῃ ποτὲ φωνὴ διαμαρτυρίας κατὰ τῆς ἀκολάστου πλεονεξίας, οὐδὲ κἂν ἐσκέφθησάν ποτε ὅτι ὁ ἐθνικὸς πλοῦτος τῶν μοναστηρίων εἰσερχόμενος εἰς τὰ θυλάκια ἐνίων βουλιμιόντων ἀπώλετο ἔσαεῖ, ἄνευ ἐλπίδος ἐπανόδου, οὐδὲ ἐτόλμησάν ποτε κἂν νὰ θέσωσιν καὶ σήμερον ἔτι φραγμὸν κατὰ τῶν ὑπερφιάλων τούτων ἀξιώσεων καὶ πλεονεκτικῶν τάσεων ἐνίων οἰομένων εἶναι σωτήρων τῶν ἱερῶν τούτων σκηνωμάτων, καὶ εὐχομένων ὅπως καὶ ἄλλοι μνύμενοι ὑπ' αὐτῶν ἀναφανῶσιν, ἂν μὴ κρείσσονες, ἐφάμιλλοι τῶν μιούντων.

Ἀπῆλθον ἀνεπιστρεπτεῖ οἱ μεγάλοι ἐκεῖνοι τῶν μοναστηρίων οἰκισταί. Οἱ ἀπὸ τοῦ ΙΗ' αἰῶνος κληροδοτήσαντες εἰς τοὺς ἐν τῷ ΙΘ' διαδόχους αὐτῶν τὴν ἱερὰν καὶ σημαντικὴν μετὰ τῆς ὑλικῆς παρακαταθήκην πρὸς τὴν τῶν μοναστηρίων εὐεστώ, θὰ καταρῶνται ἐκ τοῦ ὕψους τῶν οὐρανῶν τοὺς ἀναξίους διαδόχους αὐτῶν ἵνα

μὴ ἄλλην βαρυτέραν λέξιν εἰπωμεν, οἵτινες πτο-
ηθέντες τὰ πλαταγήματα γλώσσης ἀσυνειδήτων
ἀνθρωπαρίων, ἐγκατέλειψαν αὐτὴν ἔρμαιον τῶν
ἀκορέστων αὐτῶν παθῶν· καὶ ἰδοὺ ἐν δυσὶ γε-
νεαῖς ἀνθρώπων εἶδον τοὺς εὐαιθεῖς αὐτῶν κή-
πους τε καὶ λειμῶνας ἀνατραπέντας ἄρδην καὶ
πρὸς τὰ τῆς λυβικῆς ἐρήμου πεδία ἐοικότας.

Ὅτι δὲν ἦσαν τὰ ἡπειρωτικὰ μοναστήρια κα-
ταλισμοὶ καὶ ἀναπαύσεως σταθμοὶ, ὅτι δὲν ἦ-
σαν ἐπικουρείαι τινα ἐιδικότηματα, ἐν οἷς κοινω-
νικὰ ἀποβράσματα ἢ ὀκνηροὶ τινες καὶ τῆς κοι-
νωνίας καὶ τοῦ γένους ἐν γένει ἄχρηστα ναυά-
για ἐνεκλείοντο, ἐκόντες ἄκοντες, ὅπως διανύ-
σωσι τὸ ἐπίγειον τοῦτο στάδιον διδάσκει ἡμᾶς
ἡ ἱστορία, ὁ ἀψευδὴς οὗτος μάρτυς τοῦ πα-
ρελθόντος, ἐν ταῖς περὶ τῶν ἱερῶν μοναστηρίων,
τῶν Φιλανθρωπινῶν ἢ νῦν τοῦ Σπανοῦ λεγομέ-
νου ἱστορικαῖς σημειώσεσι, τοῦ Βησσαρίωνος
ἢ τοῦ τῶν Λιγκιάδων, τοῦ Γκυρῦμα ἢ τῆς Ἐ-
λεούσης κτλ. κτλ. Δὲν γράφομεν βεβαίως ἱστο-
ρίαν, ἀλλὰ θὰ ἐπιτρέψῃ ἡμῖν ὁ ἀναγνώστης
νὰ ἀναφέρωμεν ὧδε κατὰ τὴν Χρονογραφίαν
τοῦ σεβαστοῦ ἀνδρὸς καὶ πολυτίμου σκαπανέως
τῶν ἡπειρωτικῶν μελετῶν μακαρίτου Παναγιώ-
του Ἀρβιντινοῦ ὀλίγα τινὰ πρὸς μαρτυρίαν
καὶ ἐπιβεβαίωσιν τῶν λεγομένων.

(Ἔπεται συνέχεια).

ὁ Καθολικὸς ΛΕΟΝΤΙΟΣ

Η ΑΠΟ ΤΗΣ ΕΩ ΑΝΑ ΤΗΝ ΕΣΠΕΡΙΑΝ ΔΙΑΔΟΣΙΣ ΤΟΥ ΕΚΚΛΗΣ. ΒΥΖΑΝΤΙΝΟΥ ΡΥΘΜΟΥ

Ἡ ἐκκλησιαστικὴ τῶν βυζαντινῶν ἀρχιτεκτο-
νικὴ, ἥτις ἐν τῇ χριστιανικῇ ἀρχαιολογίᾳ **ρυθ-
μὸς βυζαντινὸς** καλεῖται, διεδόθη ἀνὰ τὰς χώ-
ρας τῆς Ἑσπερίας κατ' εὐθείαν ἀπὸ τῆς Ἑω.

Καὶ ἐξηνέχθη μὲν ὑπὸ τινων ἡ γνώμη ὅτι ἐν
ἀρχῇ δὲν μετεφύτευθη ὁ βυζαντινὸς ρυθμὸς εἰς
τὴν Ἑσπερίαν ἀπὸ τῆς Ἑω, ἀλλ' ὅτι ὡς πρό-
τυπα διὰ τὴν ἀνέγερσιν ἱερῶν ναῶν ἐν διαφόροις
τόποις καὶ μάλιστα ἐν τῇ τῶν Γαλατῶν χώρα
ἐλήφθησαν τὰ ἐν Ραβέννῃ ἱερά, ὧν ὁ ρυθμὸς
ἐθεωρήθη πως ὡς πρωτότυπος. Οὐδὲν ἥττον,
ἐξέτασις τεχνικὴ τῶν ἐκλάμπρων τῆς ἰταλικῆς
ἐκείνης πόλεως ἱερῶν ναῶν κατέδειξεν ὅτι οὗτοι
ᾠκοδομήθησαν κατὰ τοὺς τύπους τοῦ γνη-

σίου βυζαντινοῦ ρυθμοῦ. Τὰ ψηφιοθετικὰ δὲ δια-
κοσμήματα, ἅτινα ἐλάμπρυνον τὸν ἕνα ἐξ αὐτῶν
τὸν πρὸς τιμὴν τοῦ ἁγίου Vital ἀνεγερθέντα,
παρίστων τὸν Ἰουστινιανὸν καὶ τὴν Θεοδώραν
μετὰ τῆς ἀκολουθίας αὐτῶν.

Ἐπομένως, καὶ βάσιμος ἐὰν θεωρηθῇ ἡ γνώ-
μη τῶν διατεινομένων ὅτι οἱ ἐν τῇ χώρᾳ, πρὸ
πάντων, τῶν Γαλατῶν ἀνεγερθέντες ἱεροὶ ναοὶ
ᾠκοδομήθησαν κατὰ τὸν τύπον τῶν ἐν Ραβέννῃ
τὸ τοιοῦτον οὐδὲν ἄλλο ἐπιδείκνυσιν ἢ ὅτι ὁ
βυζαντινὸς ρυθμὸς μεταδοθεὶς κατ' ἀρχὰς εἰς
τὴν πόλιν ἐκείνην μετεφύτευθη εἴτα ἀπὸ ταύ-
της, ὡς ἀπὸ σταθμοῦ, καὶ εἰς τὰς πέραν αὐτῆς
χώρας.

Ρητέον ὅμως καὶ τοῦτο ὅτι, ὡς ἀναφέρεται ἐν
τῇ «Χριστιανικῇ ἀρχαιολογίᾳ» μου, ἐν ἣ τὸ προ-
κείμενον ζήτημα διεξοδικώτερον ἐξετάζεται, ὁ
βυζαντινὸς ρυθμὸς δὲν ἐγένετο ἀπολύτως δεκτὸς
ἐν ταῖς χώραις τῆς Ἑσπερίας. Πολλαχοῦ ὑπέ-
στη μεταβολὰς τινας, σχήμασι ρωμαϊκοῖς, μάλι-
στα, συναναμιχθεῖς. Τοιαύτας ἐλαφροὺς μεταβο-
λὰς ὑπέστη, φαίνεται, καὶ ἐν Ραβέννῃ. Ἐκ τού-
του δ' ἐσχηματίσθη ἴσως ἡ ἀνωτέρω μνημονευ-
θεῖσα γνώμη. Ἀναμφίρρηστον ἐν τούτοις τυγχά-
ναι ὅτι βάσις τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἀρχιτεκτονι-
κῆς ἐν ταῖς διαφόροις χώραις τῆς Ἑσπερίας
ὑπῆρξεν ὁ γνήσιος βυζαντινὸς ρυθμὸς, ὁ κατ' εὐ-
θείαν ἀπὸ τῆς Ἑω εἰς αὐτὰς μεταφτευθεῖς.

§

Οἱ περὶ τὴν χριστιανικὴν ἀρχαιολογίαν ἀσχο-
λούμενοι ἀνάγουσιν εἰς τρεῖς κυρίως ἐποχὰς
τὴν ὧσιν, ἥτις ἐδόθη εἰς τὴν ἀνὰ τὴν Ἑσπε-
ρίαν ἀπὸ τῆς Ἑω διάδοσιν τοῦ βυζαντινοῦ
ρυθμοῦ.

Ἡ πρώτη ἐποχὴ συμπίπτει πρὸς τοὺς δύο
πρώτους αἰῶνας τῆς πρωτογόνου ἢ ἀρχικῆς λε-
γομένης περιόδου τοῦ βυζαντινοῦ ρυθμοῦ, ἥτις
ἀρχεται ἀπὸ τοῦ ἔκτου αἰῶνος τοῦ χριστιανισμοῦ
καὶ φθάνει μέχρι τοῦ δεκάτου.

Κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην αἱ ἐμπορικαὶ καὶ
ἄλλαι σχέσεις τῆς Ἑω πρὸς τὴν Ἑσπερίαν ἦσαν
στεναὶ, ὡς ἐκ τούτου δὲ δὲν ἐβράδυνε νὰ κατα-
ταστῇ γνωστὸς ἀνὰ τὰς εὐρωπαϊκὰς χώρας ὁ βυ-
ζαντινὸς ρυθμὸς ἀμέσως μετὰ τὴν κατὰ τὸν ΣΤ'
αἰῶνα συντελεσθεῖσαν ὀριστικὴν μὀρφωσιν αὐτοῦ.

Αἱ συχναὶ μάλιστα ἐκδρομαὶ τῶν προσκυνη-
τῶν εἰς τὴν Ἀγίαν Γῆν συνέβαλον σπουδαίως

εἰς τὴν ἀνὰ τὴν δυτικὴν Εὐρώπην διάδοσιν τοῦ βυζαντινοῦ ρυθμοῦ. Οἱ τὴν Ἀγίαν Γῆν ἐπισκεπτόμενοι, ἐκ νέας Ρώμης, ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ, διαβαίνοντες, ἀπεθαύμαζον αὐτόθι τῆς ἐκκλησιαστικῆς τῶν βυζαντινῶν ἀρχιτεκτονικῆς τ' ἀριστουργήματα. Πολλοὶ δ' ἐξ αὐτῶν ἐσπούδασαν τὴν τέχνην ταύτην ἵνα χρησιμοποιοῦσιν αὐτὴν ἐν ταῖς ἰδίαις χώραις, ἄλλοι δὲ πάλιν, κατὰ τὴν εἰς τὰς ἰδίας πατρίδας ἐπάνοδον αὐτῶν, μετεκαλέσαντο βυζαντινοὺς ἀρχιτέκτονας καὶ καλλιτέχνας, οἵτινες ἀνήγειραν ἐκεῖ καὶ διεκόσμησαν ἐκλάμπρους ἱεροὺς ναοὺς κατὰ τοὺς τύπους τοῦ γνησίου βυζαντινοῦ ρυθμοῦ. Πλεῖστοι δὲ πάλιν βυζαντινοὶ καλλιτέχνηι μετενάστευσαν οἰκειοθελῶς εἰς διάφορα τῆς Ἑσπερίας μέρη, τὰς γνώσεις αὐτῶν πανταχοῦ διαδίδοντες.

Ἐκ τῶν ἐν τῇ Ἑσπερίᾳ ἀνεγερθέντων πρώτων ἱερῶν ναῶν κατὰ τὸν βυζαντινὸν ρυθμὸν ἦσαν οἱ ἐν Ραβέννῃ οἰκοδομηθέντες, ὑπέρλαμπροι κατὰ πάντα.

Ἱερὰ κατὰ τὸν αὐτὸν τύπον καὶ ρυθμὸν ἀνηγέρθησαν βραδύτερον καὶ εἰς ἄλλας ἐπαρχίας τῆς Ἰταλίας, καὶ μάλιστα τῆς μεσημβρινῆς, ἔτι δ' ἐν Βελγικῇ, ἐν Γαλλίᾳ καὶ ἐν ἄλλαις τῆς Ἑσπερίας χώραις. Ἐπὶ τῶν ἱερῶν δ' ἐκείνων ναῶν φαίνεται τὸ κυριώτερον τοῦ βυζαντινοῦ ρυθμοῦ γνῶρισμα, ὁ **τροῦλλος**.

§

Ἡ **δευτέρα** ἐποχὴ, καθ' ἣν περισσοτέρα ἐδόθη ὠθησις εἰς τὴν διάδοσιν τοῦ βυζαντινοῦ ρυθμοῦ ἀνὰ τὴν Ἑσπερίαν, εἶναι ἡ τῶν εἰκονομαχικῶν ἐρίδων, κατὰ τὸν Η' αἰῶνα.

Πολλοὶ τῶν βυζαντινῶν ἀρχιτεκτόνων καὶ καλλιτεχνῶν, ὑπὸ τῶν διωγμῶν τῶν εἰκονοκλαστῶν ἀπελαυνόμενοι, κατέφυγον τότε εἰς τὴν μεσημβρινὴν Ἰταλίαν καὶ δὴ εἰς τὴν παλαιὰν Ρώμην, ἔνθα μεγάλης ἔτυχον προστασίας ἐκ μέρους τῶν ρωμαίων ποντιφῆκων.

Ἡ τοιαύτη ἀθρόα τῶν ἀκαμάτων ἐκείνων σκαπανέων τῆς τέχνης μετανάστευσις νέαν ἔδωκεν ὠθησιν εἰς τὴν τοῦ βυζαντινοῦ ρυθμοῦ ἐπικράτησιν ἐν τῇ Ἑσπερίᾳ, οὐ μόνον κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ ὑπὸ τῶν εἰκονομαχικῶν ἐρίδων προκληθέντος σάλου, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὸν διαδεχόμενον τὴν τοσαῦτα τὰ ἔκρυμμα γεννήσαν ἐποχὴν ἐκείνην Θ' αἰῶνα.

§

Ἡ **τρίτη** ἐποχὴ τῆς ἀνὰ τὴν Ἑσπερίαν ἐξα-

πλώσεως τοῦ βυζαντινοῦ ρυθμοῦ συμπίπτει πρὸς τὴν δευτερογενῆ λεγομένην περίοδον αὐτοῦ, ἥτις ἀρχεται ἀπὸ τοῦ δεκάτου αἰῶνος καὶ λήγει σὺν τῷ δεκάτῳ πρώτῳ.

Κατὰ τὴν περίοδον ταύτην ἡ βυζαντινὴ τέχνη ἐν Εὐρώπῃ προήχθη καὶ ἤκμασε πλέον ἢ ἐν τοῖς πρόσθεν χρόνοις. Εἰς τοῦτο συνέβαλον αἱ στενότεραι καταστάσαι, κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους, σχέσεις τῆς δυτικῆς Εὐρώπης μετὰ τοῦ Βυζαντίου καὶ τῶν ἄλλων ἐώων χωρῶν. Αἱ σταυροφορφαὶ ἰδίως διηνκόλυνον σπουδαίως τὴν εὐρυτέραν ἐξάπλωσιν πληρεστάτου τοῦ βυζαντινοῦ ρυθμοῦ ἀνὰ τὴν Εὐρώπην.

Κατὰ τὴν τρίτην ταύτην ἐποχὴν, ἡ ἐκκλησιαστικὴ ἀρχιτεκτονικὴ ἐτελειοποιήθη ἐν ταῖς εὐρωπαϊκαῖς χώραις. Ἡ γλυπτικὴ τῶν βυζαντινῶν συνετέλεσεν εἰς τὴν ἐκλαμπρον τῶν ἱερῶν ναῶν διακόσμησιν. Διάσημοι δὲ βυζαντινοὶ ψηφιοῦται παρήγαγον τὰ θαυμάσια ἐκεῖνα ψηφιδωτὰ καλλιτεχνήματα, δι' ὧν ἐξωραΐσαν πολλοὺς ἱεροὺς ναοὺς οὐ μόνον ἐν Τοσκάνῃ, ἐν Παλέρμῳ, ἐν Σικελίᾳ καὶ ἀλλαχοῦ, ἀλλὰ καὶ ἐν αὐτῇ τῇ παλαιᾷ Ρώμῃ, συνέβαλον δὲ καὶ εἰς τὴν ἐν γένει προαγωγὴν καὶ ἀνάπτυξιν τῆς ψηφιοθετικῆς ἐν Ἰταλίᾳ, διὸ καὶ ἀπὸ τῶν διασημοτέρων σοφῶν τῆς χώρας ταύτης ἰταλο-βυζαντινὴ ἀποκαλεῖται ἡ σχολὴ τῶν ψηφιοθετῶν τῆς ἐποχῆς ἐκείνης.

Σημειωτέον δὲ καὶ τοῦτο ὅτι κατὰ τὴν τριτογενῆ τοῦ βυζαντινοῦ ρυθμοῦ περίοδον, ἥτις περιλαμβάνει τὸν δωδέκατον καὶ τὸν δέκατον τρίτον αἰῶνα, ὠκοδομοῦντο ἐν Εὐρώπῃ ἐκκλησίαι κυκλοειδεῖς, ὧν ὁ τύπος ἐλήφθη ἀπὸ τοῦ ἐν Ἀγίᾳ Πόλει ἱεροῦ ναοῦ τῆς Ἀναστάσεως. Τοιαῦται ἐκκλησίαι ἀνηγέρθησαν πολλαὶ ἐν Ἰταλίᾳ, ἐν Γαλλίᾳ, ἐν Ἀγγλίᾳ καὶ ἐν Γερμανίᾳ καὶ ἐκαλοῦντο Eglises du Temple.

§

Τοιαῦτα, ἐν συντόμῳ, τ' ἀφορῶντα εἰς τὴν ἀνὰ τὰς χώρας τῆς Ἑσπερίας ἀπὸ τῆς Ἐω διάδοσιν τοῦ βυζαντινοῦ ρυθμοῦ, ἐπικρατήσαντος ἐν ταῖς χώραις ἐκείναις μέχρι τοῦ ΙΔ' αἰῶνος ὁπότε πλέον διεδέξατο αὐτὸν ὁ γοτθικὸς λεγόμενος ρυθμὸς, οὗ τὰ πρῶτα στοιχεῖα ἤρξαντο ἀναφαίνόμενα κατὰ τὸν ΙΒ' αἰῶνα.

Ἀναγκάζομαι δὲ νὰ παύσω ἐνταῦθα τὸν λόγον, διότι τὰ στενὰ ὅρια τῆς παρούσης διατριβῆς δὲν ἐπιτρέπουσι τὴν πλατυτέραν ἐκθεσιν

τῶν περὶ τοῦ διὰ βραχέων ἐξετασθέντος ἐνταῦθα ζητήματος.

Α. Ε. Κοπάδης

Μέγας ρήτωρ τῆς Ἐκκλησίας Ἱεροσολύμων

ΓΝΩΜΟΔΟΤΗΣΙΣ

α'.

Ὁ Χ. Α. ὀρθόδοξος χριστιανὸς ἀπέθανε τὸ 1899 καταλιπὼν διαθήκην, δι' ἧς ἐγκαθίστα κληρονόμους τοῦ τὰ τρία ἀνηλίκια τέκνα του καὶ τὴν σύζυγόν του, ταύτην δὲ καὶ διώριζεν ἐπίτροπον τῶν κοινῶν τέκνων των. Ἡ κληρονομία διενεμήθη συνωδῶς τῇ διαθήκῃ τοῖς ἐγκαταστάτοις κληρονόμοις, ἀφέθη τῇ μητρὶ τῶν ἀνηλίκων τὸ ἀνήκον αὐτῇ μερίδιον καὶ τ' ἀνήκοντα τοῖς ὀρφανοῖς χρήματα ἐτοκίσθησαν παρὰ τῷ κ. Ε. Φ.

Ἡδὴ ἡ χήρα τοῦ Χ. Α. καὶ ἐπίτροπος τῶν ἀνηλίκων τέκνων του ἐπικοινωνεῖ μετὰ σχισματικῶν βουλγάρων καὶ συνεκκλησιάζεται μετὰ τούτων.

Ἐρωτᾶται νῦν: Δύνανται νομίμως οἱ ἐνδιαφερόμενοι συγγενεῖς τῶν ἀνηλίκων ὀρθοδόξων τέκνων τοῦ Χ. Α. νὰ αἰτήσωνται καὶ τύχῳσι τῆς παύσεως τῆς βουλγαραζούσης μητρὸς ἐπιτρόπου των καὶ τοῦ διορισμοῦ ὀρθοδόξου ἐπιτρόπου αὐτῶν;

Ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου ἀπαντῶσιν αἱ ἐπόμεναι διατάξεις.

Ἐν τοῖς Βασιλικοῖς ἐν τῷ νόμῳ 30 [1. 1] ἀντιστοιχοῦντι τῷ 12 Κωδικολ. [1. 5] ἀναγινώσκονται τάδε «Οὐδένα τοίνυν τῶν ἤδη ρηθέντων αἰρετικῶν, οὕτω δὲ καλοῦμεν πάντα ὅστις μὴ τῆς καθολικῆς Ἐκκλησίας καὶ τῆς ὀρθοδόξου καὶ ἀγίας ἡμῶν ὑπάρχει πίστεως» ἢ κατὰ τὸν Νομοκάνονα Φωτίου ἐν Συντάγματι θείων καὶ ἱερῶν Κανόνων (τόμ. 6 σελ. 74) «ἢ ὁ μικρὸν γοῦν ἐκκλησιῶν τῆς ὀρθοδόξου πίστεως» οὔτε μετέχειν ἀξιώματος καθάπαξ οὐδενὸς (dignitatis cuiusdam) κελεύομεν.

Ἐν δὲ τῷ Νομοκάνονι Φωτίου (τόμ. 6 σελ. 74) εὑρεται τόδε: μηδεμίαν ἢ τὴν οἰανοῦν δημοσίαν φροντίδα μετιέναι τοὺς αἰρετικούς θεσπίζομεν.

Τοῦτ' αὐτὸ ὠρίσθη βραδύτερον ἰσχύειν καὶ περὶ τῶν ἰουδαίων. οἷς πᾶσαι αἱ διαχειρίσεις καὶ δημόσιαι θέσεις (omnes administrationes et dignitates interdictae sunt) εἰσιν ἀπηγορευμένοι.

Ἐπειδὴ δὲ ἡ ἐπιτροπεία ἐστὶ δημοσία θέσις ἢ λειτουργημα (munus publicum) καὶ ὁ σχισματικὸς βούλγαρος τῆς ὀρθοδόξου ἐκκλησιῶν πίστεως αἰρετικός ἐστὶ. καὶ

Ἐπειδὴ οὔτε αἰρετικός, οὔτε συνεπῶς σχισματικός, οὔτε Ἰουδαῖος δύνανται νὰ ᾔναι ἐπίτροπος ὀρθοδόξου ἀνηλίκου.

Διὰ ταῦτα ἀποφαίνομαι καταρχατικῶς ἐπὶ τοῦ τεθέντος μοι ζητήματος λέγων ὅτι δύνανται καὶ οὐείλουσιν οἱ ἐνδιαφερόμενοι συγγενεῖς τῶν ἀνηλίκων ὀρθοδόξων τέκνων τοῦ Χ. Α. νὰ αἰτήσωνται καὶ τύχῳσι τῆς παύσεως τῆς σχισματικῆς ἐπιτρόπου αὐτῶν καὶ τῆς ἀντικαταστάσεώς της δι' ὀρθοδόξου ἐπιτρόπου αὐτῶν.

Τοιαύτη ἐστὶν ἡ ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου γνώμη μου.

Μιλτ. Καραβοκυρός.

ΔΙΚΑΣΤΙΚΑΙ ΑΓΓΕΛΙΑΙ

ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΝ ΠΑΤΡΙΑΡΧΕΙΟΝ

Ἱερὰ Σύνοδος

Διὰ ταῦτα

Δικάζουσα ἐρήμην τοῦ ἐκκαλουμένου καὶ ἀποφασίζουσα παμψηφεί,

Δέχεται τὴν ὑπ' ἀρ. πρωτ. 5399 καὶ χρονολ. 5 ἰουλίου 1902 ἔρρεσιν τῆς ἐκκαλούσης Μαρίας Θεοδώρου, θυγατρὸς Γεωργίου, κατὰ Θεοδώρου Ἰωάννου καὶ κατὰ τῆς ὑπ' ἀρ. 7 καὶ χρονολογίαν 28 Ἰανουαρίου 1902 ἀποφάσεως τοῦ ἐν τοῖς Πατριαρχείοις Πνευματικοῦ Δικαστηρίου,

Ἀκυροῖ τὴν ὑπὸ τὸν ἀνωτέρω ἀριθμὸν καὶ χρονολ. ἀπόφασιν τοῦ διαληφθέντος Πνευματικοῦ Δικαστηρίου τῶν Πατριαρχείων, Κηρύσσει ἄκυρον τὸν ἐν τοῖς διαδίκτοις ὑφιστάμενον γάμον,

Διατάσσει τὴν ἐν τρισὶν ἐπαλλήλοις ἀριθμοῖς τὴν ἐνταῦθα ἐκδιδόμενων ἐφημερίδων «Ἐκκλησιαστικῆς Ἀληθείας» καὶ «Βυζαντιδος» δημοσίευσιν τοῦ διατακτικοῦ τῆς παρούσης ἀποφάσεως, καὶ

Ἐπιτίθησι τῷ ἐφεσιβλήτῳ Θεοδώρῳ Ἰωάννου, τὰ δικαστικά ἔξοδα καὶ τέλει τῆς παρούσης ἀποφάσεως καὶ τῶν σχετικῶν πρακτικῶν καὶ δικογράφων ἀνερχόμενα μὲν εἰς γρόσια τετρακόσια δέκα καὶ τρία (ἀρ. 413) προκαταβαλλόμενα δὲ ὑπὸ τοῦ ἐπισπεύδοντος.

Ἐκρίθη καὶ ἀπηγγέλθη αὐθημερὶν,

Ἐν τοῖς Πατριαρχείοις, τῇ 17 δεκεμβρίου 1902.

Ἐκ τοῦ Γραφείου τῆς ἱερᾶς Συνόδου τῇ 6 μαρτίου 1903

Κατ' ἐντολὴν τῆς ἱερᾶς Συνόδου 2

Ὁ Ἀρχιγραμματεὺς

κ. α' α'

Ὁ Ὑπογραμματεὺς

Ἱεροδ. ΑΘ. ΠΙΠΕΡΑΣ